

1 SISUKOKKUVÕTE

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanajuhtimissüsteemi seaduse §3 lõige 2 alusel on Keskkonnaministeerium algatanud ÛF tehnilise abi projekti 2003/EE/16/P/PA/012 "Vooluveekogude ökoloogilise kvaliteedi parandamine" Pirita jõel paiknevate Nehatu, Loo ja Vaskjala alumise paisudel kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamise 24. aprilli 2006. a keskkonnaministri käskkirjaga nr 504. Hiljem lisandus Paritõkke pais (vt lisa 3 *Keskkonnamõju hindamise programmide heakskiitmine*).

Käesoleva keskkonnamõju arendaja, otsustaja ja järelvalvaja on EV Keskkonnaministeerium. Ekspertgruppi juhib AS Maves ekspert Silver Riige.

Kõik liikmesriigid pidid 2005. a märtsiks Euroopa Komisjonile esitama esialgse tugevasti muudetud ja tehisveekogude nimekirja. Tugevasti muudetuks hinnati jõed juhtudel, kui nimetatud põhjustel jõgede kalastik on oluliselt muutunud ja seetõttu tüübiomase *hea* ökoloogilise seisundi saavutamine ei ole muutusi kõrvaldamata võimalik. Pirita jõge pole märgitud eelpoolnimetatud nimekirjas. Pirita jõgi on looduslik veekogu (*Keskkonnaministri 25.10.2006. a käskkiri nr 1173*) ja aastaks 2015 peab olema saavutatud *hea* ökoloogilina ja keemiline seisund.

Kavandatava tegevuse eesmärgiks on Pirita jõe ökoloogilise kvaliteedi parandamine ning EL Veepoliitika raamdirektiivi kriteeriumite järgi *hea* seisundi saavutamine.

Kavandatava tegevuse erinevatest variantidest ja nende tehnilistest lahendustest annavad ülevaate vastavad eelprojektid [*Kalade rändetee avamise eelprojekt Nehatu, Loo, Paritõkke ja Vaskjala alumisel paisul Pirita jõe ökoloogilise seisundi parandamiseks (K&H AS, Inseneribüroo Urmas Nugin OÜ, Merin AS, Eesti Loodushoiu Keskus MTÜ) Tartu, jaanuar 2007 ja Harju alamvesikonna veemajanduskava. Eelnõu. Tallinn, 2006*], mis avalikustatakse koos käesoleva KMH aruandega. Kavandatava tegevusega alad paiknevad Harju maakonnas: Nehatu pais Tallinna linna ja Jõelähtme valla Nehatu küla territooriumil; Loo pais Jõelähtme valla Loo aleviku territooriumil; Paritõkke pais Rae vallas Vaskjala külas ja Vaskjala alumine pais samuti Rae vallas Vaskjala külas.

Pirita jõgi saab alguse Pususoo kaguservast ning suubub Tallinna lahte. Jõe pikkus on 105 km, valgala 799 km². Tähtsamad lisajõed on Kuivajõgi, Tuhala jõgi, Angerja oja ja Leivajõgi. Jõel on järgmised paisud ning kalade rändetõkked (kaugus suudmest, km): Nehatu (Iru, 12 km), Loo (Lagedi, 16 km), Paritõkke (22 km), Vaskjala (25 km, 2 paisu), Kose-Uuemõisa (53 km), Kose (57 km).

Pirita jõe aasta keskmine vooluhulk Nehatu paisu ristlõikes on 7,3 m³/s, Vaskjala paisu ristlõikes on 6,1 m³/s.

Teadad on 29 kalaliigi ja 2 sõõrsuuliigi esinemine Pirita jões. Majanduslikult kasutatavateks liikideks on jõesilm, lõhe, meriforell, jõeforell, (siirdesiig, meritint), angerjas, haug, särg, teib, turb, säinas, roosärg, linask, latikas, nurg, vimb, luts ja ahven.

Looduslike eelduste poolest on Pirita jõgi väga hea füüsilise kvaliteediga. Jõe alamjooks on heaks elupaigaks lõhelastele (lõhe, meriforell, jõeforell) jt voolulembelised kalaliikidele (võldas,

trulling, lepamaim, vimb, jõe- ja ojasilm). Jõe keskjooks on heaks elupaigaks karplastele, haugile ja ahvenale.

Pirita jõgi on suudmest kuni Nehatu paisuni Natura 2000 loodusala. Pirita jõgi on siin kaitstav loodusala, kus kaitseväärtusteks on jõgi kui elupaik. Liigid, kelle elupaiku kaitstakse: tiigilendlane; harilik hink, harilik võldas, jõesilm, lõhe.

Pirita jõgi on lõheliste elupaikadena kaitstavate veekogude nimekirjas, samuti on Pirita jõgi Vaskjala veehoidla paisust suubumiseni Soome lahte lõhe, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistus.

Oluliste keskkonnamõjude kontrollimisel vaadeldi kõigepealt vastavust EL Veepoliitika raamdirektiivi nõuetele (projekti peaesmärgile — vooluveekogu *hea* seisundi taastamine), seejärel hinnati vastavust Eesti õigusaktidele ning planeeringutele ja arengukavadele. Nimetatud vastavuste alusel toimus kavandatava tegevuse variantide esimene hindamisetapp.

Sõelumisest järelejäänud variantide puhul vaadeldi veel järgmisi võimalikke keskkonnamõjusid:

- jõe hüdro-morfoloogilisele kvaliteedile,
- jõe vee kvaliteedile,
- jõe vee-elustikule (kaladele, põhjaloomastikule),
- jõe kalanduslikule väärtusele,
- EL Loodusdirektiivi I lisa mõju elupaigatüüpidele,
- Pirita jõe Natura 2000 loodusalade kaitseväärtuste (kaitstavate liikide ja elupaikade) ja ala terviklikkusele,
- mõju kaitsealadele ja kaitsealustele liikidele,
- maastikule (pinnasele ja jõe kallastele),
- sotsiaalsele elukeskkonnale,
- maakasutusele,
- paisu mõjupiirkonna kinnistutele,
- kultuurilisele pärandile,
- negatiivsete mõjude leevendamise vajadust ja võimalusi.

Nehatu paisul vaadeldi kavandatava tegevuse järgmisi variante:

Variant 1 – Säangi vasakkaldas paikneva kalapääs-kose rekonstrueerimine kalarambiks.

Variant 2 – Pais likvideeritakse ning taastatakse looduslik kärestik.

Variant 0 – Kavandatavat tegevust ei toimu.

Õigusaktide nõuetele ja projekti eesmärkidele vastasid variandid 1 ja 2. Vastavust ei taga 0-variant.

Variante kaaludes osutus ülekaalukalt kõige suurema positiivse keskkonnamõjuga kavandatava tegevuse variant 2. Nimetatud lahendusvariant täidab kõige paremini antud projekti põhieesmärgi — Pirita jõe ökoloogilise kvaliteedi parandamine ning EL Veepoliitika raamdirektiivi kriteeriumite järgi *hea* seisundi saavutamine. Nimetatud varianti pole võimalik rakendada seni, kuni seal asub Iru Elektriijaama tehnoloogilise vee haare. Variant 1 sai eelnevast märksa vähem hindepunkte.

Ekspertgrupi ettepanek on perspektiivis rakendada Nehatu paisul kavandatava tegevuse 2. varianti. Kuni pole võimalik lahendada Iru elektriijaama tehnoloogilise veega varustamist muul viisil, rakendada siin kavandatava tegevuse 1. varianti. Kui Iru elektriijaam lõpetab

tehnoloogiliste muudatuste või tegevuse lõpetamise tõttu vee tarbimise, peab sellega kaasnema ka paisu likvideerimine.

Loo paisul vaadeldi kavandatava tegevuse järgmisi variante:

Variant 1 – Olemasolev veetase säilitatakse ning ülevoolu vasakusse avasse kujundatakse kalaramp ja allavoolu kärestik jõesäangi laiuses, jõeharu ületav sild rekonstrueeritakse.

Variant 2 – Olemasolev veetase säilitatakse ning ülevoolu vasakusse avasse ja jõesäangi vasakkalda alla kujundatakse kalaramp, jõeharu ületav sild rekonstrueeritakse.

Variant 0 – Kavandatavat tegevust ei toimu.

Õigusaktide nõuetele ja projekti eesmärkidele vastasid variandid 1 ja 2. Vastavust ei taga 0-variant.

Alternatiivide võrdlemisel osutusid variandid 1 ja 2 nii mõjuga looduslikule keskkonnale kui ka sotsiaalsele keskkonnale võrdselt headeks.

Ekspertgrupi ettepanek on rakendada Loo paisul kavandatava tegevuse 1. varianti kui teostatavuselt veidi odavamalt. Varuvariant on variant 2.

Paritõkke paisul vaadeldi kavandatava tegevuse järgmisi variante:

Variant 1 – Olemasolev veetase säilitatakse, kividest kujundatakse toimivad kalapääsud paisu lagunenu, ülevoolavale vasakkalda osale ning ärauhitud paremkalda osale.

Variant 2 – Pais likvideeritakse ning taastatakse looduslik kärestik.

Variant 0 – Kavandatavat tegevust ei toimu.

Õigusaktide nõuetele ja projekti eesmärkidele vastasid variandid 1 ja 2. Vastavust ei taga 0-variant.

Variante kaaludes osutus eelistatuimaks 2. variant. Nimetatud lahendusvariant täidab kõige paremini antud projekti põhieesmärgi — Pirita jõe ökoloogilise kvaliteedi parandamine ning EL Veepoliitika raamdirektiivi kriteeriumite järgi *hea* seisundi saavutamine. Variant 1 sai vähem hindepunkte.

Ekspertgrupi ettepanek on rakendada Paritõkke paisul kavandatava tegevuse 2. varianti. Varuvariant on variant 1.

Vaskjala alumisel paisul vaadeldi kavandatava tegevuse järgmisi variante:

Variant 1 - Olemasoleva veetaseme säilitamine, jõesäangi paisust allavoolu kujundatakse kärestik.

Variant 2 - Olemasoleva veetaseme säilitamine ning paisule ja paisust allavoolu jõesäangi kujundatakse kalaramp.

Variant 0 – Kavandatavat tegevust ei toimu.

Õigusaktide nõuetele ja projekti eesmärkidele vastasid variandid 1 ja 2. Vastavust ei taga 0-variant.

Erinevaid kavandatava tegevuse variante kaaludes saavutas variant 2 väikese eelise variant 1 ees.

Ekspertgrupi ettepanek on rakendada Vaskjala alumisel paisul kavandatava tegevuse kas 1. või 2. varianti. Eelistatud on variant 2.